

УДК 792.8

**UKRAINIAN FOLK DANCE AS A PART OF THE NATIONAL WORLD
PERCEPTION****УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ ЯК ЧАСТИНА НАЦІОНАЛЬНОГО
СВІТОСПРИЙНЯТТЯ****Гареев В.К. / Гапєєв В. К.***студент IV курсу ОП Хореографія***Гареева І.М. / Гапєєва І. М.***кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови**Мелітопольський державний педагогічний**університет імені Богдана Хмельницького*

***Анотація.** Матеріали тез розглядають питання дослідження та класифікації українського народного танцю, його роль у формуванні самобутньої культури та в особливості світосприйняття українців через їхнє ставлення до різноманітних життєвих ситуацій. Автори намагалися передати як за допомогою національних танців сучасна наука розкриває комплекс соціокультурних проблем.*

***Ключові слова.** національний танець, етнографічні регіони України, українське народне мистецтво.*

Мистецтво України відображає всю історичну пам'ять про життя власного народу, який протягом століть формував свою самобутню культуру й хореографія посідає в ній почесне місце. Вона відображає і радість творчої праці, і героїзм боротьби, і велич перемог, і м'який гумор – все те, що притаманне українському національному характерові.

Особливість первісного світосприйняття українців полягає у їхньому ставленні до різноманітних життєвих ситуацій. Так, одне з найперших місць у цьому посідають культурні традиції, серед яких особлива прихильність належить національним танцям, за допомогою яких сучасна наука осмислює комплекс етнічних і національних проблем. Вони мають безліч форм прояву, які відображають частини обрядів і ритуалів як святково-розважальної, так і професійно-художньої культури.

Не зважаючи на те, що Україна нещодавно відзначила 30-ту річницю з дня проголошення своєї незалежності, але ми й досі не маємо ґрунтовних наукових досліджень про український народний танець. Ряд науковців у різних сферах порушують питання стосовно народного танцю, або подають деякі зразки хореографічної культури українського народу.

Так, класифікацію сучасної хореографії знаходимо у Д. Шарикова [7]. Деякі аспекти ідентифікації народних танців розглядала у своїх роботах І. Мостова [6]. Історією походження різних видів танців цікавиться Н. Довгопол [4]. Серед українських філологів також маємо дослідників, які переймаються термінологією хореографічного мистецтва – В. Кажан, Р. Калініна [5]. Згадки про мистецьку діяльність українського народу маємо можливість прочитати у зразках фольклорної творчості та фразеологічних словниках, де зібрано квінтесенції народних думок, поглядів, традицій і вірувань.

Учені трактують національне світосприйняття або національний характер як сукупність рис, що історично склалися у представників певної нації і визначають їхній типовий спосіб дій, звичку, манеру поведінки, життя, що виявляються у побутовій сфері, в емоційно-оцінних ставленнях до навколишнього світу, до себе в порівнянні з іншими народами, а також у культурі, звичаях, обрядах [1-3].

Протягом XV-XVIст. відбувається буквально нагромадження досліджень з етнографії, що поклало початок осмисленню зібраних матеріалів. Від часів «Енеїди» І. Котляревського кожен із письменників у своїх творах певним чином презентував танцювальні знання українського народу: одні шанобливо, другі задля негативного зображення своїх персонажів.

Дослідники, які займалися вивченням традицій Запорізької Січі, також розповідають про танцювальні порядки та звичаї її мешканців. Пропонуємо уривок із тритомної праці Д. Яворницького «Історія запорізьких козаків»: *«Після вечері одні відразу молилися й лягали спати, інші збиралися невеликими гуртами й розважалися по-своєму: грали... на всьому можливому для гри, й відразу танцювали. А танцювали, бувало, так, що супроти них не витанцює ніхто на світі: весь день буде музика грати, весь день будуть і танцювати. Як музика перестане грати, то вони візьмуть у руки лаву, один з одного боку, другий з другого, стануть один проти одного та й танцюють. Особливо весело було в них після повернення з воєнних походів. Тоді козаки, прибувши у Січ, протягом кількох днів ходили вулицями, ... водили за собою величезний натовп музик і січових півчих-школярів, всюди розповідали про свої воєнні подвиги та успіхи, невпинно танцювали, викидаючи найрізноманітніші фігури; за ними у відрах і казанах несли різні напої...».*

Показові приклади відшукуємо й в українській фразеології. Прислів'я і приказки, що прийшли до нас від пращурів, містять безліч указівок на те, як вони полюбили розважатися: *Стривай, кума, не з тої ноги танцювати пішла; В танці два кінці: або сам упадеш, або тебе втрутять, а все одно наб'єшся; Гуляєш – гуляй, але другому не заважай; Аби танцювати умів, а робити й лихо навчить; Танцювати змолоду учись, на старість не навчишся; Танцювати – не снопи в'язати; Як хто хоче, так і скаче; Скачи дрібно – неподібно, скачи ширше та ще гірше та ін.*

Характеристика загальнонаціональних танців України передбачає те, що на їх розвиток, найперше, впливає національна обрядовість, яка має в достатку різноманітних звичаїв, святкувань та гулянь, що породжує нові традиції та танці. За відмінними рисами та етнографічними особливостями дослідники поділяють народне мистецтво України на чотири основні регіони: 1) Центральна Україна; 2) Полісся; 3) Поділля; 4) Карпати. Тут науковці виділяють три основні жанри українських народних танців: хороводи, сюжетні та побутові танці.

Хороводи – це найдавніше серед видів народного танцювального мистецтва. На Україні багато танців та ігор пов'язані з різними порами року. Це веснянки, літні, осінні та зимові ігри, які є близькими до хороводних танців.

Так, територія *центральної частини країни*, зазвичай, характеризується як загальноукраїнська. Тут побутує як загальнонаціональна мова, так і багата на танці культура. Маємо гопак, козачки, веснянки, хороводоводіння та ін.

На танці *Полісся* глибокий вплив має географічне розташування (межування з Польщею та Білоруссю) і кліматичні умови. Кроки в танцях дрібніші та обережніші з невеличким прискоком. Звідси походить прутняк, який багатий на повороти та вертіння.

Кордони, які межують із Угорщиною, Румунією та Чехією, здавна славилися вівчарством та скотарством, що мало вирішальний вплив на оформлення побуту та культури. Хореографія цих регіонів має ігрову та трудову тематику, тому й поширені тут обрядові танці та хороводи.

Найбільш поширеною зоною в етнографічному розумінні є *Карпати*, які заселяє різноманіття великих і малих народів. Культура тут багата, своєрідна та почасти контрастна одна до одної. Тут відчутна близькість та впливовість сусідів. Гуцули, буковинці, бойки та верховинці – всі мають власні пісні, костюми, обрядовість, звичаї та танцювальну культуру.

Широка популярність українського народного танцю пояснюється його самобутністю, різновидами та багатством хореографічних засобів, красою малюнка, глибиною образів, сюжетів та емоцій. Тут гумор, щирість почуттів, запал і життєрадісність поєднуються із соковитими побутовими рисами та особливостями, що надає танцям надзвичайної привабливості та робить їх цінною складовою багатонаціонального хореографічного мистецтва.

Література:

1. Білаш О. С. Дисципліна «Мистецтво балетмейстера» у підготовці бакалавра хореографії. Хореографія ХХІ століття: мистецький та освітній потенціал // *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 2016. С. 221–223.

2. Василькевич Х. Характеристика національного характеру сучасної української молоді. *Політична психологія*, 2003. С. 21–27. URL: <http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Visnyk/politpsyhol/r1/4Vasulkevuch.doc> (дата звернення: 10.11.2021).

3. Гнатенко П. И. Национальная психология. Днепропетровск-ДГУ, 2000. 213 с. URL: http://www.geocities.com/svr_2000svr_us/gnt/ (дата звернення: 09.11.2021).

4. Довгопол Н. З історії козацького танцю URL: <http://re-mag.com.ua/uncategorized/cossacs-dance-gopak.html> (дата звернення: 07.11.2021).

5. Кажан В. Власні імена та їх похідні в термінології хореографічного мистецтва // *Філологічні студії*, 2012. №8. С.57–67.

6. Мостова І. Художньо-мистецькі аспекти ідентифікації народних танців Слобожанщини в контексті соціокультурного розвитку регіону : дис. ... канд. мист. : 17.00.05. Харків, 2019. 212 с.

7. Шариков Д. І. Класифікація сучасної хореографії : напрями, стилі, види. Київ : Вид. В.Карпенко, 2008. 168 с.

Annotation. *The materials of theses consider the issues of research and classification of Ukrainian folk dance, its role in the formation of original culture and in particular the worldview of Ukrainians through their attitude to various life situations. The authors tried to convey how modern science reveals a set of socio-cultural problems with the help of national dances.*

Key words. *national dance, ethnographic regions of Ukraine, Ukrainian folk art.*